

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भर प्रसाद श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
आदेश

०७०-WO-०५३६

मुद्दा:- उत्प्रेषणयुक्त परमादेश।

भक्तपुर जिल्ला, भक्तपुर नगरपालिका वडा नं. ४ घर भई हाल ऐ. चाँगुनारायण
गा.वि.स. वडा नं. ७ स्थित ग्वाल दह मठका महन्त ऐ. बस्ने चित्रराज गिरी..१

निवेदक

विरुद्ध

गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, काठमाडौं१
संचालक समिति, गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, काठमाडौं१
अध्यक्ष तथा प्रशासक गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय, काठमाडौं१
गुठी संस्थान शाखा कार्यालय, भक्तपुर१
कार्यालय प्रमुख, गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुर१
भक्तपुर जिल्ला, चाँगुनारायण गा.वि.स. वडा नं. ७ बस्ने गोपाल गिरी१

विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) बमोजिम यसै
अदालतको अधिकारक्षेत्र भित्र पर्ने प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार
छः-

गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ र गुठी संस्थान शाखा
कार्यालय भक्तपुरको मिति २०७०।२।२० को निर्णय बमोजिम गुठी संस्थान ऐन, २०३३
को दफा १६(२) अनुसार ५ वर्षका लागि महन्तमा नियुक्ति भई मलाई मिति
२०७०।२।२० मा प.सं. ०६९/७० च.नं. १३३४ को नियुक्ति पत्र समेत दिई सोही
बमोजिम मैले चाँगु ग्वालदह मठको महन्त भई गुठीको सनद परम्परा बमोजिम नियमित

पर्व पूजाआजा एवं नित्य कर्म सञ्चालन गरी आएकोमा विपक्षी गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय संचालक समितिले मलाई बुझ्दा पनि नबुझी, सुनुवाईको मौका नै नदिई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत “भक्तपुर स्थित ग्वालदह मठ गुठीको महन्तको नियुक्ति सम्बन्धमा गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णयबाट नियुक्ति भएका चित्रराज गिरीको नियुक्ति सम्बन्धमा साविक महन्त गोपाल गिरीले गुठी संस्थान समेतलाई विपक्षी बनाई पुनरावेदन अदालत पाटनमा उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको रिट निवेदन दिएकोमा हालसम्म अदालतमा उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेको र चित्रराज गिरी हालसम्म मठमा उपस्थित भई जिम्मेवारी नलिई बसेको र साविक महन्त गोपाल गिरीबाट पूजा आजा भई रहेको भन्ने व्यवस्थापनको प्रस्ताव उपर छलफल हुँदा सम्मानित अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दामा अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजाको कार्य गराउने भनी मिति २०७०।८।१४ मा निर्णय गरी विपक्षी शाखा कार्यालय भक्तपुरले च.नं. ५७६ मिति २०७०।९।८ को पत्र विपक्षी गोपाल गिरीलाई दिई मलाई बोधार्थ दिई जानकारी गराएकोले उक्त निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत सुनुवाईको मौका नै नदिई गरेको हुँदा सो निर्णयले नेपालको अन्तरिम संविधानको धारा १२, १३, १९ र २३ द्वारा प्रदत्त मेरो मौलिक हक एवं गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६(२) ले प्रदत्त कानूनी हकको हनन भएकोले उक्त मिति २०७०।८।१४ को विपक्षी गुठी संस्थान संचालक समितिको निर्णय सो निर्णय कार्यान्वयन गर्ने क्रममा विपक्षी गुठी संस्थान शाखा कार्यालय, भक्तपुरको मिति २०७०।९।८ को च.नं. ५७६ को पत्र एवं सोसँग सम्बन्धित सबै कार्य, कागजात उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी परमादेश लगायत जो चाहिने आज्ञा वा आदेश जारी गरिपाउँ र यो मुद्दाको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्म उक्त निर्णय तथा पत्र कार्यान्वयन नगर्नु, नगराउनु भनी सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको चित्रराज गिरीको यस अदालत समक्ष पेश भएको रिट निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो ? जारी हुनु नपर्ने भए आफै वा कानूनबमोजिमको प्रतिनिधि मार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा सूचना पठाई लिखित जवाफ परेपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्नु।

प्रस्तुत निवेदनमा अन्तरिम आदेश जारी गरिपाउँ भनी माग गरेतर्फ विचार गर्दा गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को र ऐ.को शाखा कार्यालय भक्तपुरको मिति २०७०।२।२० को निर्णय अनुसार यी निवेदकलाई चाँगु ग्वालदह मठको महन्त पदमा ५ वर्षको लागि नियुक्ति दिई निजले दैनिक पूजाआजा गर्दै आएकोमा

विपक्षी गोपाल गिरीले विपक्षी गुठी संस्थानको उक्त निर्णय बदर गर्न माग गर्दै पुनरावेदन अदालत पाटनमा दायर गरेको रिट नं. ११७३ मा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट विपक्षी मध्येका चित्रराज गिरी महन्त नियुक्त भई सकेको अवस्था भई निजको नियुक्तिको सम्बन्धमा यो निवेदनको अन्तिम निर्णय हुँदा निर्णय हुने नै हुँदा नियुक्त भएको महन्तलाई उक्त धार्मिकस्थलको काम गर्नबाट रोक्न समेत उपयुक्त नदेखिँदा माग बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गर्न परेन भनी मिति २०७०।३।२६ मा आदेश भएकोमा सो आदेश बदर गरिपाउँ भनी विपक्षी गोपाल गिरीले यस अदालतमा अ.बं. १७ नं. बमोजिम निवेदन दिई सो निवेदनमा कारवाही हुँदा पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।३।२६ को आदेश मिलेकै देखिँदा परिवर्तन गरिरहन परेन कानून बमोजिम गर्नु भनी यस अदालतबाट मिति २०७०।६।१ मा आदेश भएको देखिन्छ। यसै अवस्थामा यी निवेदकलाई कुनै जानकारी नै नदिई पुनरावेदन अदालत पाटनमा विचाराधीन सो मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाटै उक्त मठको दैनिक पूजा आजाको कार्य गराउने भनी विपक्षी गुठी संस्थान संचालक समितिले फेरी मिति २०७०।८।१४ मा निर्णय गरी विपक्षी ऐ.को शाखा कार्यालय भक्तपुरले च.नं. ५७६ मिति २०७०।९।८ को पत्र बमोजिमको कुनै पनि कार्य नगर्नु नगराउनु र सो सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्य यथास्थितिमा राख्नु भनी अन्तरिम आदेश जारी गरिदिएको छ। यो आदेशको प्रतिलिपि साथै राखी विपक्षीहरूलाई जानकारी दिनु भन्ने समेत ब्यहोराको यस अदालतबाट मिति २०७०।१०।२७ मा भएको आदेश।

भक्तपुर जिल्ला, चाँगुनारायण गा.वि.स. वडा नं. ७ स्थित ग्वालदह मठ गुठीको साविक महन्त मेरा पिता बट्टीबहादुर गिरी रहनु भएकोमा उहाँको मिति २०६२।९।२७ मा परलोक भए पश्चात म निवेदक उक्त मठको महन्त नियुक्त भई श्री को पूजाआजा गरी तोकिएको कर्तव्य पुरा गरी आएको थिएँ। गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६ अन्तर्गत मेरो पदावधि यहि मिति २०७०।१।२५ गते समाप्त भएकोले पुनः अर्को अवधिको लागि उक्त मठको महन्तको पदमा मेरो पदावधि यथावत थामी पाउँ भनी गुठी संस्थान समक्ष निवेदन दिई पदावधि थप भैहाल्छ भन्ने विश्वासमा परी श्री को पूजा लगायत तोकिएको कार्य निरन्तर गरिरहेको थिएँ। यसरी श्री को तोकिएको पर्व पूजा चलाई आइरहेको अवस्थामा गुठी संस्थानका प्रशासकबाट विपक्षी चित्रराज गिरीलाई उक्त मठको महन्तमा नियुक्त गरेको कुरा सुन्नमा आएकोले मिति २०७०।३।४ मा गुठी संस्थानमा गई उक्त महन्त नियुक्तिसँग सम्बन्धित कागजातहरूको नक्कल सारी लिई हेर्दा मिति २०७०।२।१४ मा नै गुठी संस्थानका प्रशासकबाट विपक्षी चित्रराज गिरीलाई महन्त पदमा नियुक्ति गर्ने निर्णय गरी सोही निर्णयको आधारमा मिति २०७०।२।२० मा नियुक्ति

पत्र समेत दिई सकेको कुरा जानकारी पाएकोले उक्त निर्णय बदर गरी पाउन सम्मानित पुनरावेदन अदालत पाटनमा उत्प्रेषणयुक्त परमादेश समेतको रिट निवेदन दायर गरी हाल उक्त निवेदन विचाराधीन अवस्थामा नै रहेको छ।

भक्तपुर चाँगु स्थित ग्वालदह मठ राजगुठी हो। उक्त मठ धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक दृष्टिले समेत महत्वपूर्ण मानिएको हुँदा मठ गुठीको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन तथा संचालनको लागि महन्त पदमा योग्य र अनुभवी व्यक्ति चयन गर्नु गुठी संस्थानको कर्तव्य हो। गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६(२) मा गुठी संस्थानले आफ्नो रेखदेख, नियन्त्रण निर्देशनमा बढिमा ५ वर्ष सम्मको अवधि तोकी त्यस्तो गुठीको बन्दोबस्त र संचालन साविकमा चलाई आएको गुठीयार, महन्त, पूजारीलाई सुम्पन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। यसरी संस्थानबाट महन्त छनौट गर्ने कार्य गर्दा साविकमा चलाई आएका दर्ता गुठीयार तथा महन्त पूजारीलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने एवम् त्यस्ता महन्तले धार्मिक परम्परा अनुसारको नित्य पर्व पूजा इत्यादी राम्रोसँग चलाउन सक्ने हुनुपर्दछ भन्ने नै उक्त कानूनी व्यवस्थाको स्पष्ट आशय रहेको पाइन्छ। साविकमा चलाई आएको महन्तले मठ चलाउन नसक्ने स्पष्ट आधार र कारण बिना नै गुठी संस्थानले आफूलाई मन लागेको जोसुकै व्यक्तिलाई सिधै महन्त पदमा नियुक्त गर्न सक्ने र मिल्ने समेत होइन। तसर्थ विपक्षीलाई मिति २०७०।२।१४ मा महन्तमा नियुक्ति गर्ने गरी निर्णय भएकै भएतापनि त्यस्तो गैरकानूनी निर्णयको आधारमा भएको नियुक्तिले कानूनी मान्यता प्राप्त गर्न नसक्ने हुँदा विपक्षीलाई प्रस्तुत रिट निवेदन गर्ने हकद्वैया नै छैन, प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ।

म लिखित जवाफ प्रस्तुतकर्तालाई अघिल्लो अवधिका लागि ऐ. मठको महन्त पदमा नियुक्त गर्ने सम्बन्धमा विपक्षीको समेत दाबी परे पश्चात महन्त नियुक्ति सम्बन्धमा आवश्यक छानबिन गरी राय पेश गर्न तत्काल गुठी संस्थान संचालक समितिले मिति २०६४।८।१८ मा एक उपसमिति गठन गरेको थियो। तत्काल उक्त उपसमितिले छानबिन पश्चात दिएको राय अनुसार निज विपक्षी चित्रराज गिरी उक्त मठ रहेको स्थानमा बसोबास नगर्ने, शहरमा नै बसी व्यापार व्यवसाय गरी आएका, तत्काल निजका बाबु महन्त रहँदाको अवस्थामा बाबुको परलोक पश्चात निजसँग रहेको गुठीका सामानहरु लामो समयसम्म फिर्ता नगरेको, सो सम्बन्धमा तत्काल गुठी संस्थानले कारवाही समेत गरेको यी आदी विविध कारणले निज विपक्षी तत्काल श्री को महन्त पदमा नियुक्त हुन् अयोग्य रहेकोले निजलाई महन्त पदमा नियुक्त गर्न नमिल्ने भनी प्रतिवेदन प्राप्त हुन आएको कारण तत्काल गुठी संस्थानबाट मलाई महन्त पदमा नियुक्ति दिएको थियो। यस अघिको महन्त पदमा मलाई नियुक्ति गर्ने निर्णयको सम्बन्धमा निज विपक्षी चित्रराज गिरीले यसै सम्मानित

अदालतमा दर्ता गर्नु भएको उत्प्रेषण मिश्रित पदमादेश समेतको रिट मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६६।१२।१ मा फैसला हुँदा गुठी संस्थानले गठन गरेको आधिकारीक उपसमितिको सिफारिसमा गोपाल गिरीलाई महन्त नियुक्ति गरेकोलाई अन्यथा भन्न सकिने अवस्था नदेखिँदा माग बमोजिम रिट निवेदन जारी गर्नुपर्ने देखिएन भनी संस्थानले मलाई नियुक्ति गर्ने गरी भएको मिति २०६५।१।१५ निर्णय यथावत सदर ठहर्‍याई भएको फैसला हालसम्म अन्तिम भएर रहेको छ।

अतः यसरी उपरोक्त कानूनी आधार तथा वर्णित तथ्यहरू तथा गुठी संस्थान संचालक समितिको मिति २०६४।८।१८ को निर्णयले गठित उपसमितिले मिति २०६४।१२।२१ मा विपक्षी संस्थानमा दिएको प्रतिवेदन तथा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१ को अन्तिम आदेश फैसला समेतले अयोग्य ठहर गरिसकेका व्यक्तिलाई हाल उक्त पदमा योग्य रहेको भन्ने उचित र पर्याप्त आधार र कारण बिना नै गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा ९क, १६(२), गुठी संस्थान (कार्यव्यवस्था) विनियम, २०४९ को विनियम ३६, मुलुकी ऐन अ.बं. ३५ नं. समेतको विपरीत हुने गरी गैरकानूनी रूपमा नियुक्ति भएका विपक्षीलाई प्रस्तुत निवेदन गर्ने हकद्वैया नै नभएको र निज विपक्षी उक्त गैरकानूनी नियुक्ति पश्चात हालसम्म उक्त मठ संचालनको निमित्त नआएको, पुरातत्व र ऐतिहासिक महत्वको गुठीका सरसामान गरगहना समेत आज पर्यन्त जिम्मा लिन नआएको र आज पर्यन्त म निवेदकले नै साविकदेखि श्री को तोकिएको पर्व पूजा संचालन गरी आएकोले नै गुठी संस्थानबाट स्थलगत वस्तुस्थिति बुझी मलाई पूर्ववत् उक्त मठ संचालन गर्नु भनी गुठी संचालक समितिबाट भएको उक्त मिति २०७०।८।१४ को कानूननतः भएको निर्णय बदर हुनुपर्ने होइन। तसर्थ विपक्षीको रिट निवेदन खारेज गरी गुठी संस्थानबाट भएको उक्त मिति २०७०।८।१४ को निर्णय र सोको आधारमा भएका पत्राचार समेत यथावत सदर कायम रहने गरी न्याय पाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको गोपाल गिरीको लिखित जवाफ।

भक्तपुर स्थित ग्वालदह मठ गुठीको महन्त नियुक्ति सम्बन्धमा गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णयबाट नियुक्ति भएका चित्रराज गिरीको नियुक्ति सम्बन्धमा साविक महन्त गोपाल गिरीले गुठी संस्थान समेतलाई विपक्षी बनाई पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन दिएकोमा हालसम्म अदालतमा उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेको र चित्रराज गिरी हालसम्म मठमा उपस्थित भई जिम्मेवारी नलिई बसेको र साविक महन्त गोपाल गिरीबाट पूजाआजा भइरहेको भन्ने व्यवस्थापनको प्रस्ताव उपर छलफल हुँदा पुनरावेदन अदालत पाटनमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजाको कार्य गराउने निर्णय भयो। रिट

निवेदक सो मठको महन्त पदमा नियुक्ति भएपनि सो मठमा बहाली भई महन्तको हैसियतले गर्नुपर्ने काम कर्तव्य निर्वाह नगरी हिड्नु भएको छ। आफ्नो कर्तव्य निर्वाह नगरेको कारण सो मठको हेरचाह गर्न गुठी संस्थानले भक्तपुर स्थित ग्वालदह मठ गुठीको महन्त नियुक्ति सम्बन्धमा गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४को निर्णयबाट नियुक्त भएका चित्रराज गिरीको नियुक्त सम्बन्धमा साविक महन्त गोपाल गिरीले गुठी संस्थान समेतलाई विपक्षी बनाई पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन दिएकोमा हालसम्म अदालतमा उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेको र चित्रराज गिरी हालसम्म मठमा उपस्थित भई जिम्मेवारी नलिई बसेको र साविक महन्त गोपाल गिरीबाट पूजाआजा भईरहेको भन्ने व्यवस्थापनको प्रस्ताव उपर छलफल हुँदा सम्मानित अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजाको कार्य गराउने भनी मिति २०७०।८।१४ मा संचालक समितिबाट समेत निर्णय भएको छ।

अतः माथि प्रकरण प्रकरणमा उल्लेख गरे अनुसार रिट निवेदकको रिट निवेदन कानूनसम्मत नरहेको र निजलाई दिएको नियुक्तिपत्रद्वारा रिट निवेदकको कुनै पनि संवैधानिक तथा कानूनी हकमा आघात नपरेको हुँदा रिट निवेदन खारेजभागी छ खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुरको तर्फबाट आफ्नो हकमा समेत ऐ.का. कार्यालय प्रमुख लेखनाथ सापकोटाको लिखित जवाफ।

विपक्षीको रिट निवेदन कानून सम्मत रहेको छैन। रिट निवेदकलाई भक्तपुर चाँगुनारायण गा.वि.स. ७ स्थित ग्वालदह मठमा गुठी संस्थान प्रधान कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णय तथा गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुरको मिति २०७०।२।२० मा बढिमा ५ वर्षका लागि ग्वालदह मठको महन्त पदमा नियुक्ति गरिएकोमा रिट निवेदक सो महन्त पदमा नियुक्ति भएपनि सो मठमा बहाली भई महन्तको हैसियतले गर्नुपर्ने काम कर्तव्य निर्वाह नगरी हिड्नु भएको आफ्नो कर्तव्यको निर्वाह नगरेको कारण सो मठको हेरचाह गर्न गुठी संस्थानले भक्तपुर स्थित ग्वाल दह मठको महन्त नियुक्ति सम्बन्धमा गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णयबाट नियुक्ति भएका चित्रराज गिरीको नियुक्ति सम्बन्धमा साविक महन्त गोपाल गिरीले गुठी संस्थान समेतलाई विपक्षी बनाई पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन दिएकोमा हालसम्म अदालतमा उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेको र चित्रराज गिरी हालसम्म मठमा उपस्थित भई जिम्मेवारी नलिई बसेको र साविक महन्त गोपाल गिरीबाट पूजाआजा भैरहेको भन्ने व्यवस्थापनको प्रस्ताव उपर छलफल हुँदा सम्मानित अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजाको

कार्य गराउने भनी मिति २०७०।८।१४ मा संचालक समितिबाट भएको निर्णय कानून सम्मत हुँदा रिट निवेदन खारेज भागी छ खारेज गरिपाउँ।

गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १७ बमोजिम संस्थानको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत दान पत्र लिखत परम्परा बमोजिम धार्मिक पर्व पूजा धर्म लोप नहुने गरी चलाउने वा चलाउन लगाउने व्यवस्था भए बमोजिम एवम् धर्म लोप नहुने गरी गुठीको बन्दोबस्त गर्नुपर्ने भएबाट नियुक्तिपत्रमा उल्लेख भए बमोजिम काम कारवाही गर्ने नदेखिँदा मात्र उक्त ग्वाल दह मठका साविक महन्थ गोपाल गिरीलाई मठको बन्दोबस्त संचालन एवम् धर्मलोप हुन नदिई दैनिक पूजाआजा गर्नको लागि मिति २०७०।८।१४ मा अदालतमा विचाराधीन मुद्दा फैसला नहुँदासम्म जिम्मा दिने र सो फैसला भएपछि फैसला बमोजिमको कार्य गर्न गुठी संस्थान सदैव प्रतिबद्ध रहेको हुँदा रिट निवेदनको कपोलकल्पित झुठा आधारहिन आरोपबाट मुक्त गरी सो नियुक्तिबाट निवेदकको कुनैपनि संवैधानिक र कानून हक अधिकारमा आघात नपरेको हुँदा रिट निवेदन खारेज भागी छ खारेज गरिपाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालय समेतको लिखित जवाफ।

नियमबमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा रिट निवेदक चित्रराज गिरीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री इन्द्र खरेलले गुठी संस्थान, केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णय अनुसार निवेदक चित्रराज गिरीलाई महन्त नियुक्ति गरेको सम्बन्धमा प्रत्यर्थी गोपाल गिरीको पुनरावेदन अदालत पाटनमा परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भनी रिट निवेदन परेकोमा उक्त निवेदनमा माग गरिएबमोजिम अन्तरिम आदेश जारी नहुने भनी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट आदेश भएकोमा उक्त आदेश बदर गराई पाउँ भनी प्रत्यर्थी गोपाल गिरीले यस अदालतमा दर्ता नं. ४९ को निवेदन दिएको र यस अदालतको मिति २०७०।४।२८ मा पुनरावेदन अदालत पाटनको आदेश सदर भएको छ। उक्त तथ्य ढाटी प्रत्यर्थीले लिखित जवाफ दिएका छन्। पुनरावेदन अदालत पाटनबाट प्रत्यर्थी गुठी संस्थान, केन्द्रीय कार्यालयले मिति २०७०।३।१७ मा म्याद बुझी मिति २०७०।४।१५ मा लिखित जवाफ दर्ता गराएका छन् भने मिति २०७०।८।१४ मा मठको दैनिक पूजाआजा गोपाल गिरीबाट गराउनु भनी संचालक समितिबाट निर्णय भएको देखिन्छ। यसरी गुठी संस्थान आफैले गरेको निर्णयलाई आफैले बदर गर्न मिल्दैन पूर्व महन्त गोपाल गिरीले उक्त मठमा गर्नुपर्ने पर्व पूजा नगर्ने, मठको फूलबारी बगैचाको संरक्षण नगर्ने, निजबाट उक्त मठको धर्म संस्कृतिको संरक्षण हुन नसक्ने हुँदा निजको सट्टा निवेदक चित्रराज गिरीलाई महन्त नियुक्ति गरिपाउँ भनी स्थानीय बासिन्दाले गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयमा निवेदन दिएका छन्। साविक महन्तबाट धर्म संस्कृतिको संरक्षक सम्बर्धन नहुने हुँदा महन्त नियुक्ति सम्बन्धमा पुनरावेदन अदालत

पाटनमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजा कार्य गर्ने भनी गुठी संस्थान, संचालक समितिबाट मिति २०७०।८।१४ मा भएको निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत नेपालको संविधानद्वारा प्रदत्त मौलिक हक एवं गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६(२) ले प्रदान गरेको कानूनी हक हनन भएकोले मिति २०७०।८।१४ को विपरीत गुठी संचालक समितिको निर्णय र सो निर्णय कार्यान्वयनको क्रममा गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुरको मिति २०७०।९।८ च.नं. ५७६ को पत्र एवं सोसँग सम्बन्धित सबै कार्य उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी परमादेश जारी गरिपाउँ भनी बहस गर्नुभयो।

प्रत्यर्थी गोपाल गिरीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री रामप्रसाद भण्डारी र विद्वान अधिवक्ता श्री प्रियहरी भण्डारीले यिनै निवेदक चित्रराज गिरीले प्रत्यर्थी गोपाल गिरी समेत उपर दायर गरेको सम्बत् २०६४ सालको WO-०९९६ को उत्प्रेषण मिश्रीत परमादेश मुद्दामा योग्यता हेरी परम्परागत महन्त भई राखेको बढी गिरीका सन्तान गोपाल गिरीलाई गुठी संस्थानले गठन गरेको आधिकारिक उपसमितिको सिफारिसमा महन्त नियुक्ति गरेकोलाई अन्यथा भन्न नसकिने भनी रिट निवेदन खारेज गर्ने ठहराई यस अदालतबाट मिति २०६६।१२।१ मा फैसला भएको। वादी चित्रराज गिरी प्रतिवादी भिमराज गिरी समेत भएको सम्बत् २०४३ सालको दे.पु.नं. ७३४ को महन्त कायम गरिपाउँ भन्ने मुद्दामा यस अदालतको मिति २०४४।१२।८ को फैसलाले गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६(२) को विस्तृत रूपमा व्याख्या गरी यी निवेदकको वादी दाबी नपुग्ने ठहर गरी अन्तिम फैसला भई सकेको छ। निवेदकलाई मठको महन्त नियुक्ति गरी सकेपछि पनि निज लामो समयसम्म पूजाआजा लगायतका दैनिक कार्य गर्न नगएको हुँदा साविक महन्तले नै पूजाआजा गर्न निर्णय भएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भनी बहस गर्नुभयो।

गुठी संस्थानको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री ज्ञानेन्द्रप्रसाद पोखरेलले गुठी संस्थान प्रधान कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णय अनुसार निवेदकलाई बढीमा ५ वर्षको लागि ग्वालदह मठको महन्त पदमा नियुक्ति गरिएकोमा निवेदक सो मठमा बहाली भई महन्तको हैसियतले गर्नुपर्ने काम कर्तव्य निर्वाह नगर्ने, गरेको र साविक महन्त गोपाल गिरीले गुठी संस्थान समेतलाई विपक्षी बनाई पुनरावेदन अदालत पाटनमा उत्प्रेषणयुक्त परमादेश मुद्दा नं. ११७३ को रिट निवेदन दिएको र उक्त मुद्दा विचाराधीन रहेको साविक महन्तबाट नियमित पूजाआजा भई रहेको भन्ने व्यवस्थापन समितिको प्रस्ताव उपर छलफल हुँदा उक्त पुनरावेदन अदालत पाटनमा विचाराधीन रहेको मुद्दा अन्तिम फैसला नभएसम्म महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजाको कार्य गराउने भनी मिति

२०७०।८।१४ मा संचालक समितिबाट भएको निर्णय कानूनसम्मत हुँदा रिट खारेज गरिपाउँ भनी बहस गर्नुभयो।

रिट निवेदक र प्रत्यर्थी दुवै पक्षको कानून व्यवसायीहरूका बहस जिकिर सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा प्रस्तुत मुद्दामा गुठी संस्थान, संचालक समितिको मिति २०७०।८।१४ को निर्णय र गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुरको च.नं. ५७६ मिति २०७०।९।८ को पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने हो, होईन ? निवेदकको माग बमोजिम रिट जारी हुने हो, होईन सोही विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा जिल्ला भक्तपुर, चाँगुनारायण गा.वि.स. वडा नं. ७ स्थित ग्वालदह मठ गुठीको महन्तको नियुक्ति सम्बन्धमा प्रत्यर्थी गोपाल गिरीले पुनरावेदन अदालत पाटनमा दायर गरी विचाराधीन रहेको उत्प्रेषण समेत परमादेश मुद्दाको अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजा गराउने भनी गुठी संस्थान संचालक समितिबाट मिति २०७०।८।१४ मा भएको निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत, नेपालको संविधान र गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा १६(२) द्वारा प्रदत्त कानूनी हकको हनन भएकोले उक्त मिति २०७०।८।१४ को निर्णय कार्यन्वयन गर्ने क्रममा विपक्षी गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुरको मिति २०७०।९।८ च.नं. ५७६ को पत्र लगायत सोसँग सम्बन्धित सबै कार्य उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी परमादेश जारी गरिपाउँ भन्ने रिट निवेदन जिकिर रहेको पाइन्छ।

निवेदकलाई ग्वालदह गुठीको महन्त नियुक्ति गरेको सम्बन्धमा पूर्व महन्त गोपाल गिरीको पुनरावेदन अदालत पाटनमा गुठी संस्थान प्रधान कार्यालय समेतलाई विपक्षी बनाई उत्प्रेषण परमादेश समेत मुद्दा परी विचाराधीन रहेको छ। निवेदक चित्रराज गिरी मठमा उपस्थित भई जिम्मेवारी नलिई बसेको र साविक महन्त गोपाल गिरीबाट पूजाआजा भई रहेको भन्ने व्यवस्थापनको प्रस्ताव उपर छलफल हुँदा उक्त मुद्दा अन्तिम फैसला नभएसम्म साविक महन्तबाट दैनिक पूजाआजाको कार्य गराउने भन्ने संचालक समितिबाट मिति २०७०।८।१४ मा निर्णय भएको हो। विपक्षीले मिति २०७०।२।२० को शाखा कार्यालय भक्तपुरको पत्रलाई स्वीकार गरी ६ महिना पछि आएर रिट निवेदन दायर गरेका छन्। रिट निवेदन खारेजभागी छ। निवेदकको संवैधानिक एवम् कानूनी हकमा आघात पुग्ने कार्य नभए नगरेको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने गुठी संस्थान शाखा कार्यालय भक्तपुर र ऐ.का कार्यालय प्रमुखबाट पेश भएको लिखित जवाफ ब्यहोराबाट देखिन्छ।

गुठी संचालक समितिको मिति २०६४।८।१८ को निर्णयले गठित उपसमितिको प्रतिवेदन, सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१ को फैसला समेतले अयोग्य ठहर

गरेको निवेदकलाई हाल आएर उचित र पर्याप्त कारण बिना नै गुठी संस्थान ऐन, २०३३ को दफा ९क, १६(२) तथा गुठी कार्य व्यवस्था विनियम, २०४० को विनियम ३६ र मुलुकी ऐन, अ.बं. ३५ नं. को विपरीत हुँदा गैरकानूनी निर्णयको आधारमा नियुक्ति भएका विपक्षीलाई रिट निवेदन गर्ने हकद्वारा नै नभएको हुँदा रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने प्रत्यर्थी गोपाल गिरीको लिखित जवाफ ब्यहोरा भएको पाइन्छ।

गुठी संस्थान प्रधान कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णय बमोजिम बढीमा ५ वर्षको लागि निवेदकलाई ग्वालदह गुठीको महन्त पदमा नियुक्ति गरिएकोमा निवेदक सो पदमा नियुक्त भए पनि सो मठमा बहाली भई महन्तले गर्नुपर्ने काम कर्तव्य निर्वाह नगरी हिड्नु भएको र आफ्नो कर्तव्य निर्वाह नगरेको कारण साविक महन्त गोपाल गिरीबाट पूजाआजा गराउने भनी मिति २०७०।८।१४ मा संचालक समितिबाट निर्णय भएको हो भन्ने समेत गुठी संस्थान प्रधान कार्यालय समेतको लिखित जवाफ रहेको पाइन्छ।

यसमा गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णयानुसार गुठी संस्थान भक्तपुर शाखा कार्यालयले मिति २०७०।२।२० मा निवेदक चित्रराज गिरीलाई चाँगु ग्वालदह मठको महन्त नियुक्ति गरेको भन्ने देखिन्छ। सो नियुक्ति बेरितको भयो भनी प्रत्यर्थी गोपाल गिरीले पुनरावेदन अदालत पाटनको रिट नं. ०६९-WO-११७३ को उत्प्रेषणयुक्त परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ भनी मिति २०७०।३।१३ मा निवेदन दिएको र सो विषय पुनरावेदन अदालत पाटनमा विचाराधीन रहिरहेको भन्ने देखियो। सो पुनरावेदन अदालत पाटनमा दर्ता भएको रिट निवेदनमा मिति २०७०।३।२६ मा अन्तरिम आदेश जारी नहुने भनी आदेश भएको र सो आदेश यस अदालतको मिति २०७०।५।२८ मा सदर हुने गरी आदेश भइरहेको पाइयो।

अदालतमा विचाराधीन रहेको विषयमा प्रत्यर्थी गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयले मिति २०७०।९।१४ मा अदालतको फैसलाले टुङ्गो नलागेसम्म साविक महन्त गोपाल गिरीबाट उक्त मठको दैनिक पूजाआजाको कार्य गराउने भनी निर्णय भएको देखियो। चित्रराज गिरीलाई विपक्षी गुठी संस्थानले मिति २०७०।२।१४ मा महन्थ नियुक्ति गर्ने निर्णय गरेको छ। सो विषयकमयमा साविक महन्थ विपक्षी गोपाल गिरीले बेरितको निर्णय भयो भनी पुनरावेदन अदालत पाटनमा रिट निवेदन दिएको र सो रिट निवेदनमा अन्तरिम आदेश जारीसम्म पनि भएको देखिँदैन। अदालतमा विचाराधीन रहेको विषयमा र आफैले मिति २०७०।२।१४ मा गरेको निर्णय विपरीत हुने गरी विपक्षी गोपाल गिरीलाई चाँगु ग्वालदहमा को महन्थबाट पूजाआजा गराउने भनी मिति २०७०।८।१४ मा गरेको विपक्षी गुठी संस्थानको निर्णय कानूनसंगत भएन। गुठी संस्थान केन्द्रीय कार्यालयको मिति २०७०।२।१४ को निर्णय उपर परेको रिट निवेदन पुनरावेदन अदालत पाटनमा

विचाराधीन रहेको र सो रिट निवेदनलाई असर पर्ने गरी प्रस्तुत रिट निवेदनबाट बोल्न मिल्ने पनि हुँदैन। साथै निवेदक चित्रराज गिरीलाई महन्त नियुक्त गर्ने गरी मिति २०७०।२।१४ मा भएको निर्णयानुसार काम गर्नु भनी यस अदालतबाट मिति २०७०।१०।२७ मा अन्तरिम आदेश जारी भएको छ। तत्पश्चात निवेदक चित्रराज गिरीले चाँगु ग्वालदह मठको गरगहना र भाडाकुँडाहरु समेत मिति २०७१।४।३१ मा बरबुझारथ गरेको भन्ने गुठी संस्थान कार्यालय भक्तपुरको मिति २०७१।४।१ को पत्रबाट देखिन्छ। मठको महन्तको हैसियतले मठको गरगहना भाडाकुँडाहरु समेत निवेदक चित्रराज गिरीले साविक महन्त गोपाल गिरीबाट बुझी सकेको भन्ने देखियो।

अतः प्रत्यर्थी गोपाल गिरीले पुनरावेदन अदालत पाटनमा दिएको रिट निवेदनबाट कानून बमोजिम निकाश हुने अवस्था रहेकै छ। यस अवस्थामा निज गोपाल गिरीलाई मठको पूजाआजा यथावत कार्य गर्नु भनी प्रत्यर्थी गुठी संस्थानको मिति २०७०।८।१४ को निर्णय कानून संगत नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ। मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- यमप्रसाद बास्कोटा

कम्प्युटर गर्ने:- मन्जिता ढुंगाना

इति सम्बत् २०७३ साल माघ २ गते रोज १ शुभम्